



ارزیابی دیدگاه اساتید در خصوص تدریس توسط چند استاد در دانشگاه علوم پزشکی بابل

آرام تیرگر^{*۱}، فروغ کاظمی^۲، ساناز بابازاده^۲، زهرا آقالری^۳

دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۱۰ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۱/۱۹ چاپ: ۱۳۹۸/۰۳/۳۱

چکیده

زمینه و هدف: از آنجاکه یکی از شیوه‌های مرسوم آموزشی رشته‌های علوم پزشکی، آموزش توسط چند استاد است، لذا پژوهش حاضر باهدف ارزیابی دیدگاه اساتید علوم پزشکی در خصوص واحدهای درسی مشترک به اجرا درآمد.

روش بررسی: این مطالعه به صورت مقطعی و توصیفی-تحلیلی در سال ۱۳۹۲ در میان اساتید علوم پایه علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی بابل انجام پذیرفت. نمونه‌برداری به صورت در دسترس با توجه به تمایل به مشارکت در پژوهش انجام شد. جهت جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای محقق ساخته مشتمل بر ۱۴ سؤال و برای تجزیه تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد.

یافته‌ها: از ۴۱ استاد مورد بررسی، حداقل ۳۳ نفر (۸۰/۴٪) در ترم گذشته یا ترم جاری، یک درس را به صورت مشترک با دیگر اساتید تدریس کرده بودند. اگر چه ۶۵/۹٪ از اساتید افزایش تنوع و جذابیت و حدود نیمی از آن‌ها رعایت بهتر سرفصل را از ویژگی‌های مثبت این شیوه برشمردند اما اکثر اساتید افزایش غیرضروری حجم مطالب (۶۸/۳٪)، کاسته شدن از فرصت لازم جهت ارزیابی درسی دانشجویان (۵۱/۲٪) و همچنین کاهش مدت زمان لازم برای آشنایی و برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو (۴۶/۳٪) را از نقاط ضعف این شیوه بیان کردند. البته انجام آزمون‌های آماری گویای عدم اختلاف معنی‌دار در نتایج به تفکیک جنس و مرتبه علمی اساتید بود.

نتیجه‌گیری: حدود نیمی از اساتید با ارائه مشترک دروس مخالف بوده و یا نظر ممتنع داشتند، اما نیمی دیگر از اساتید نگاه مثبتی به ارائه دروس مشترک داشتند. بنابراین با عنایت به برخی جنبه‌های مثبت در چنین شیوه‌ای، اظهار نظر قطعی میسر نیست و نیاز به مطالعات گسترده‌تر می‌باشد.

واژگان کلیدی: پزشکی، آموزش، اساتید.

این مقاله بدین صورت ارجاع داده شود:

Tirgar A, Kazemi F, Babazadeh S, Aghalari Z. Assessing the Viewpoint of the Professors about Teaching a Course by Several Lecturers in Babol University of Medical Sciences. J Med Educ Dev. 2019; 12 (33):13-25

۱- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران.

۲- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران.

۳- گروه مهندسی بهداشت محیط، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران.

*نویسنده‌ی مسوول: مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران. a.tirgar@mubabol.ac.ir

مقدمه

اساتید دانشگاه همانند نیروی انسانی در هر سازمانی یکی از ارکان اصلی آن بشمار می‌آیند چرا که سه وظیفه‌ی اصلی آموزش، پرورش و پژوهش را برعهده دارند (۱-۲). البته در این سال‌ها با طرح موضوع حرکت بسوی دانشگاه‌های نسل سوم، آموزش روحیه‌ی خلاقیت و نوآوری در دانشجویان نیز به این نقش‌ها افزوده شده است (۳). در میان انواع نقش‌های فوق، مسلماً آموزش یا تدریس دروس تئوری و عملی همچنان اصلی‌ترین وظیفه اساتید است؛ و ارتقای کیفیت آن تا حد زیادی به کارایی اساتید بستگی دارد. در واقع اساتید طی فرایند آموزش و تدریس مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری را برای دانشجویان فراهم می‌آورند و عملکرد مطلوب آنها در پیشرفت تحصیلی و دستیابی آنان به اهداف آموزشی از نقش تعیین‌کننده‌ای برخوردار است (۴).

در حقیقت آموزش و شیوه ارائه‌ی آن در دانشگاه‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار است و عوامل فراوانی بر کمیت و کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها موثرند. در مطالعه‌ای که توسط لیم و همکاران تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر اثربخشی تدریس از دیدگاه استادان انجام شد، مشخص گردید عوامل موثر بر کیفیت آموزش شامل: تجارب استاد، دانش کلی تربیتی استاد، مهارت‌های ارتباطی استاد و دانشجو، دانش مربوط به محتوای موضوع درسی و از جمله شیوه‌ی آموزشی است (۵).

نوعی از اجرای برنامه‌ی آموزشی در دانشگاه‌ها، تدریس دروس به شکل مشترک و با مشارکت چند استاد است. منظور از تدریس دروس با اساتید مشترک در تحقیق حاضر، آموزش یک درس توسط چنداستاد می‌باشد که این استادان بر مبنای سرفصل مصوب درس، امر آموزش را بین خود به اشتراک می‌گذارند. در این حالت هر استاد با توجه به سهمی که به عهده دارد در کلاس درس حاضر شده و اقدام به آموزش می‌نماید. تحت چنین شرایطی، مسلماًمسئولیت طراحی درس، ارائه‌ی

درس و ارزیابی فراگیران نیز بر عهده چند نفر خواهد بود. تدریس یک درس توسط چند استاد از نقاط قوت و ضعفی برخوردار است که در پژوهش‌های آموزش پزشکی کمتر به آن پرداخته شده است. به‌عنوان نمونه در پژوهشی که توسط میر و همکاران تحت عنوان رضایت‌مندی دانشجویان از آموزش توسط گروه استادان در دانشگاه علوم پزشکی بابل در سال ۱۳۹۲ انجام شد مشخص گردید که ۸/۲ درصد دانشجویان مخالفت نسبی خود در خصوص این شیوه‌ی تدریس را ابراز کرده‌اند. نتایج پژوهش مذکور نشان داد دانشجویان مخالفت محسوسی با تدریس توسط گروه استادان نداشتند (۶). اما در مطالعه انجام شده توسط تیرگر و همکاران آمده است ۵۱/۱ درصد از دانشجویان ارائه‌ی یک واحد درسی توسط چندین استاد را نامطلوب بیان نموده و از جمله دلایل نارضایتی خود را افزایش غیرضروری حجم درس و ارائه‌ی مطالب تکراری ذکر کرده‌اند (۷).

برای شیوه‌های مختلف آموزشی، ارزشیابی امری ضروری است. ارزشیابی آموزشی، فعالیتی رسمی است که برای تعیین کیفیت اثربخشی و یا ارزش یک برنامه، فرایند، هدف، یا برنامه‌ی درسی به اجرا در می‌آید (۸). هدف اساسی ارزشیابی، تقویت فعالیت‌ها و روش‌های اثربخش و تضعیف یا حذف فعالیت‌ها و روش‌های غیر اثربخش، نامطلوب و کمک به مدیران برای تصمیم‌گیری معقول‌تر در مورد موضوعات مختلف از جمله ارتقاء کیفیت تعلیم است (۹-۱۰). در این راستا ارزیابی دیدگاه اساتید در مورد محتوا، ساختار، و کیفیت آموزش جزء اساسی ارزیابی بشمار آمده و منبع اطلاعاتی مهمی جهت سیاست‌گذاری‌های آموزشی به شمار می‌آید (۸). از آنجائی‌که در همه مراکز آموزشی خصوصاً آموزش عالی، علاوه بر کمیت، کیفیت مطالب آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار است و از سوی دیگر آموزش و ارزیابی، از ارکان سیستم آموزشی هستند (۱۱) و بدون ارزیابی و بازخورد،

روایی محتوا و صوری پرسشنامه از طریق مشارکت و کسب نظرات پنج تن از اعضاء هیات علمی گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه و پایایی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ (۰/۷۱) تعیین گردید. داده‌ها پس از جمع‌آوری و کدگذاری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS با نسخه ۲۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جهت پردازش داده‌ها، نظرات کیفی اساتید در قسمت پیامدهای مثبت به مقیاس کمی هفت تا ۲۱ (خیر برابر با ۱، ممتنع برابر با ۲ و بلی برابر با ۳ در نظر گرفته شد) و در قسمت پیامدهای منفی به مقیاس ۵ تا ۱۵ (مشابه نمره گذاری پیامدهای مثبت) تبدیل شد. سپس از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی شامل آزمون نشانه یا علامت و آزمون کروسکال والیس استفاده شد.

لازم به ذکر است که این مطالعه پس از کسب مجوز از کمیته-ی اخلاق دانشگاه با کد (MUBABOI.REC.1392.10) و همچنین اعلام رضایت اساتید مبنی بر مشارکت در تحقیق به اجرا در آمد.

یافته‌ها

پردازش اطلاعات حاصل از ۴۱ نفر از مدرسین شرکت کننده در پژوهش حاضر نشان داد، اکثر اساتید شرکت کننده ۲۷ نفر (۶۵/۹ درصد) مرد و از نظر مرتبه‌ی علمی بیشترین سهم آن‌ها (۱۹ نفر) در مرتبه‌ی استادیاری بوده‌اند. جدول یک به ارائه‌ی اطلاعات بیشتر در خصوص ویژگی‌های اساتید شرکت کننده در این مطالعه اختصاص یافته است.

در خصوص ارائه‌ی دروس به شکل مشترک و با مشارکت چند استاد، ۳۶ نفر (۸۷/۸ درصد) از اساتید در ترم‌های گذشته و ۳۳ نفر (۸۰/۴ درصد) در ترم جاری حداقل دارای یک درس بصورت مشترک و مشارکتی بوده‌اند، البته ۵ نفر (۱۲/۲ درصد) در ترم‌های گذشته و ترم جاری هیچ درس مشترکی ارائه ندادند.

آموزش بی ارزش خواهد بود زیرا لازم است نقاط ضعف و قوت شیوه‌های آموزشی را شناسایی نمود و از سوی دیگر ارائه‌ی یک درس توسط چندین استاد نوعی تکنیک آموزشی محسوب می‌شود بنابراین، در این پژوهش بر آن شده‌ایم تا با ارزیابی نظرات اساتید در خصوص نقاط ضعف و قوت ارائه-ی واحد درسی مشترک توسط چندین استاد، به بررسی ویژگی‌های مثبت و منفی آن پردازیم. امید است با کسب یافته‌های ارزشمند موجبات اصلاح شیوه‌ها و روش‌های آموزشی و در نتیجه افزایش کیفیت آموزش را فراهم نماییم.

روش بررسی

پژوهش حاضر بصورت مقطعی و توصیفی با روش نمونه‌گیری آسان در میان اعضای هیات علمی علوم پایه (۴۱ نفر) شاغل در سه دانشکده‌ی پزشکی، پیراپزشکی و توانبخشی در دانشگاه علوم پزشکی بابل در سال ۱۳۹۲ انجام پذیرفت. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌ای محقق ساخته متناسب با اهداف پژوهش مشتمل بر ۱۴ سؤال استفاده شد که از این تعداد ۲ سؤال در خصوص اطلاعات فردی و ۱۲ سؤال به نقاط قوت و ضعف ارائه‌ی واحد درسی مشترک دروس (بصورت سه گزینه موافقم، مخالفم، ممتنع) اختصاص داشت. گویه‌های اولیه پرسشنامه با محوریت اهداف تعیین شده و با توجه به جامعه هدف، با استفاده از نظرات تیم تحقیق و کسب نظرات پنج تن از اعضاء هیات علمی گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه طراحی شدند. سوالات در اختیار اساتیدی قرار گرفت که دروس مشترک ارائه داده بودند.

در زمان انجام بررسی، پرسشنامه‌ها بصورت بی نام، درون پاکت‌هایی حاوی آدرس برگشت، در اختیار اساتید قرار گرفته و از ایشان تقاضا شد تا حداکثر طی مدت یک هفته نسبت به استرداد پرسشنامه‌ها مبادرت نمایند. لازم به ذکر است پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش توسط تیم تحقیق در مطالعه‌ای پیش از این مورد استفاده قرار گرفته است (۷).

جدول ۱: توزیع فراوانی ویژگی‌های اعضای هیات علمی شرکت کننده در پژوهش در خصوص ارائه‌ی درس بصورت مشترک (n=۴۱)

متغیر	سطح	تعداد	درصد
جنس	مرد	۲۷	۶۵/۹
	زن	۱۴	۳۴/۱
مرتب‌ی علمی	مربی	۱۴	۳۴/۱
	استادیار	۱۹	۴۶/۳
	دانشیار	۵	۱۲/۲
	استاد	۲	۴/۹
	نامشخص	۱	۲/۴

شیوه‌ی آموزشی را موجب افزایش غیرضروری حجم مطالب درسی معرفی کردند. اطلاعات بیشتر در خصوص دیگر نقاط مثبت و منفی تدریس بصورت مشترک و آموزش توسط اساتید متعدد در جدول ۲ ارائه شده است.

پرسش از اساتید پیرامون نقاط مثبت و منفی واحد درسی با اساتید مشترک گویای آن بوده است که ۶۵/۹ درصد از اساتید چنین شیوه‌ای را عامل تنوع بیشتر و افزایش جذابیت مطالب آموزشی دانسته اما در عین حال ۶۸/۳ درصد از آنان این

جدول ۲: توزیع فراوانی نظرات اساتید پیرامون خصوص ارائه درس بصورت مشترک (n=۴۱)

پيامدهای تدریس بصورت مشترک	بلی		خیر		ممنوع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پيامدهای مثبت	۱۷	۴۱/۵	۱۰	۲۴/۴	۱۴	۳۴/۱
	۷	۱۷/۱	۱۹	۴۶/۳	۱۵	۳۶/۶
	۸	۱۹/۵	۱۹	۴۶/۳	۱۴	۳۴/۱
	۲۰	۴۸/۸	۱۱	۲۶/۸	۱۰	۲۴/۴
	۱۰	۲۴/۴	۱۵	۳۶/۶	۱۶	۳۹
	۲۷	۶۵/۹	۳	۷/۳	۱۱	۲۶/۸
	۱۵	۳۶/۶	۱۱	۲۶/۸	۱۵	۳۶/۶
پيامدهای منفی	۲۸	۶۸/۳	۷	۱۷/۱	۶	۱۴/۶
	۱۹	۴۶/۳	۱۲	۲۹/۳	۱۰	۲۴/۴
	۱۳	۳۱/۷	۱۹	۴۶/۳	۹	۲۲
	۱۹	۴۶/۳	۱۶	۳۹	۶	۱۴/۶
	۲۱	۵۱/۲	۱۲	۲۹/۳	۸	۱۹/۵

نسبت به هم‌تایان زن نگرش مثبت‌تری نسبت به موضوع داشتند. در حالی که اساتید زن بیش از مردان معتقد بودند این

بررسی نظرات اساتید در خصوص آموزش دروس توسط اساتید مشترک به تفکیک جنسیت نشان داد که اساتید مرد

اساتید پیرامون ارائه‌ی درس بصورت مشترک به تفکیک جنسیت در جدول ۳ ارائه شده است.

شیوه‌ی آموزشی منجر به کاسته شدن از تسلط استاد در مدیریت کلاس می‌شود. اطلاعات بیشتر در خصوص نظرات

جدول ۳: توزیع فراوانی نظرات اساتید در خصوص ارائه‌ی درس بصورت مشترک به تفکیک جنسیت (n=۴۱)

اساتید زن (۱۴ نفر)		اساتید مرد (۲۷ نفر)			پیامدهای تدریس بصورت مشترک	
ممتنع	خیر	بلی	ممتنع	خیر		
۴	۴	۶	۱۰	۶	۱۱	ارتقاء کیفیت آموزش
۵	۸	۱	۱۰	۱۱	۶	افزایش روابط دوستانه بین استاد و دانشجو
۵	۸	۱	۹	۱۱	۷	افزایش نظم در برگزاری کلاس‌ها
۲	۶	۶	۸	۵	۱۴	بهبود رعایت سرفصل مطالب درسی
۴	۹	۱	۱۲	۶	۹	تسهیل دسترسی به استاد درس
۸	۲	۴	۳	۱	۲۳	افزایش تنوع و جذابیت درس
۶	۵	۳	۹	۶	۱۲	بهبتر بودن ارائه‌ی دروس توسط اساتید مشترک
۳	۴	۷	۳	۳	۲۱	افزایش حجم مطالب درسی
۲	۵	۷	۸	۷	۱۲	افزایش ارائه‌ی مطالب تکراری
۲	۷	۵	۷	۱۲	۸	کاسته شدن از تسلط استاد در مدیریت کلاس
۳	۵	۶	۳	۱۱	۱۳	کاهش توالی منطقی مطالب درسی
۱	۵	۸	۷	۷	۱۳	کاسته شدن از امکان ارزیابی دانشجو (پرسش یا آزمون) توسط استاد

پیامدهای مثبت

پیامدهای منفی

مرتبه‌های علمی بوده است اما اختلاف معنی‌داری بین گروه‌های مختلف اساتید مشاهده نشد. اطلاعات بیشتر در جدول ۴ ذکر شده است.

بررسی نظرات اساتید به تفکیک رتبه‌ی علمی نشان داد که نگرش منفی در اساتید با مرتبه علمی دانشیار و استاد در خصوص آموزش دروس توسط اساتید مشترک بیش از دیگر

جدول ۴: نتایج حاصل از آنالیز آماری دیدگاه اساتید دانشگاه علوم پزشکی بابل در خصوص تعدد اساتید (n=۴۱)

متغیر	سطوح	فراوانی	دیدگاه مثبت	دیدگاه منفی	مجموع
			Mean ± SD	Mean ± SD	Mean ± SD
جنس	مرد	۲۷	۹/۷۰ ± ۲/۷۰	۴/۴۴ ± ۱/۸۰	۱۴/۱۴ ± ۳/۳۳
	زن	۱۴	۸/۵۷ ± ۳/۷۱	۵ ± ۱/۵۶	۱۳/۵۷ ± ۴/۲۳
نتیجه‌ی آزمون	P*	-	۰/۱	۰/۹۶۷	۰/۲۱۹
مرتبه‌ی علمی**	مربی	۱۴	۹/۲۸ ± ۲/۸۴	۴/۹۲ ± ۱/۵۹	۱۴/۲۱ ± ۳/۱۶
	استادیار	۱۹	۸/۶۳ ± ۳/۴۹	۴/۷۳ ± ۱/۹۹	۱۳/۳۶ ± ۴/۳۴
	دانشیار و استاد	۷	۱۱/۱۴ ± ۱/۹۵	۳/۸۵ ± ۱/۲۱	۱۵ ± ۲/۵۸
	P***	-	۰/۱۹۴	۰/۴۰۸	۰/۵۸۳

P*: آزمون نشانه یا علامت

** در آزمون کروسکال والیس، اطلاعات یک عضو هیات علمی بدلیل نامشخص بودن مرتبه آن کنار گذاشته شد.

P***: آزمون کروسکال والیس

بحث

یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داد که به عقیده بخش قابل ملاحظه‌ای از اساتید مورد مطالعه آموزش به کمک چند استاد در اجرای یک واحد درسی مشخص با کاهش تسلط و قدرت مدیریت کلاس همراه خواهد بود. در مطالعه‌ای که توسط مرقاتی خوبی و همکاران با عنوان تبیین دیدگاه اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی در خصوص شیوه‌های آموزش و یادگیری انجام پذیرفت مشخص گردید که از دیدگاه دانشجویان، یکی از شاخص‌های مورد نیاز شایستگی استاد برای تدریس اثربخش، قدرت مدیریت کلاس است (۱۲). بنابراین، از آنجا که مدیریت کلاس درس، متغیری کلیدی در ایجاد جو مطلوب برای آموزش و یادگیری فراگیران به شمار می‌آید، تعدد اساتید می‌تواند به‌عنوان یکی از عوامل تهدید کننده کیفیت آموزش محسوب گردد. بدیهی است تحت چنین شرایطی باید ضمن تلاش در جهت جلوگیری از اثرات سوء چنین پدیده‌ای، در صدد طراحی روش‌های توسعه سبک‌ها و مهارت‌های مدیریتی در کلاس‌هایی با اساتید مشترک بود.

همچنین یافته‌های مطالعه‌ی حاضر نشان داد که به عقیده حدود نیمی از اساتید (۶۷/۳ درصد)، تعدد اساتید موجب افزایش بی‌نظمی در برگزاری کلاس‌های درسی می‌گردد. به بیانی دیگر زمانی که جلسات مربوط به یک استاد پایان می‌یابد و نوبت به ارائه‌ی درس توسط استاد دیگری می‌رسد این احتمال وجود دارد که مدرس جدید از نظر روز یا ساعت برگزاری کلاس با مشکل روبرو شده و ناگزیر به تغییر و اصلاح ساعت و روز برگزاری کلاس شود که این موضوع بدنبال خود اختلال و بی‌نظمی در برگزاری کلاس‌ها و حضور دانشجویان را در پی خواهد داشت، البته در برخی موارد ناهماهنگی بین دانشجویان منجر به این نوع بی‌نظمی می‌شود. بر پایه دانش موجود، مولفه‌های متعددی مانند شروع

به موقع کلاس، برخورد با رفتارهای مخل نظم و بی‌نظمی‌ها در کلاس برای مدیریت اثربخش و افزایش کیفیت آموزش ضروری است (۱) و یا سازماندهی و نظم بخشیدن به محیط کلاس درس باعث افزایش کیفیت کلاسی و ارائه‌ی آموزش‌های منطبق با نیازهای یادگیرندگان می‌گردد (۱۵). بنابراین، احتمالاً جابجایی‌های ایجاد شده در ساعت و روزهای برگزاری کلاس که متاثر تعدد اساتید در یک درس است، را می‌توان از عوامل آسیب به کیفیت برنامه‌های آموزشی قلمداد کرد که البته نیاز به پژوهش و مطالعه‌ی بیشتر در این رابطه احساس می‌شود.

بر پایه‌ی یافته‌های این مطالعه بیش از یک سوم از اساتید معتقد بودند که امکان دسترسی به استاد در درس با اساتید مشترک کاهش می‌یابد. در مطالعه‌ی انجام شده توسط تیرگر و همکاران نیز مشخص شد ۲۸/۳ درصد دانشجویان معتقد بودند ارائه‌ی واحد درسی توسط چندین استاد امکان دسترسی به اساتید را سخت می‌کند (۷). وکیلی در مطالعه‌ی نشان داد که در حیطه‌ی مقررات آموزشی از نظر دانشجویان علوم پزشکی، در دسترس بودن استاد یکی از خصوصیات بسیار مهم یک استاد خوب است (۱۶). همچنین مطالعه‌ی حقدوست و همکاران با عنوان رضایت‌مندی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمان از خدمات آموزشی و تسهیلات دانشگاه نشان داد در دسترس بودن اساتید یکی از عوامل بسیار مهم در رضایت‌مندی دانشجویان به شمار می‌آید (۱۷). بنابراین اینطور به نظر می‌رسد که احتمالاً تعدد اساتید از این حیث نیز می‌تواند بعنوان یکی از عوامل منفی در تضعیف جایگاه و محبوبیت اساتید عمل نماید اما به طور قطع نمی‌توان در این خصوص نظری داد زیرا تعداد اساتید مورد مطالعه محدود بوده است.

پرسش پیرامون وضعیت روابط استاد و دانشجو در درس با اساتید مشترک نشان داد که به عقیده نیمی از اساتید (۶۷/۳)

بیشتر باشد، تعهد آن‌ها به دانشگاه بیشتر خواهد بود (۱۷). ارزیابی دانشجویان در پایان هر جلسه‌ی کلاس از طریق پرسش و پاسخ یا برگزاری آزمون، بخش مهم و موثر کلاس درس است که به مدرس این امکان را می‌دهد تا فهم و درک دانشجویان از درس را بررسی کند و به دانشجویان این امکان را می‌دهد تا قبل از ورود به مبحث بعدی، موضوع تدریس شده را تمرین کنند و بر آن مسلط شوند (۲۱). پژوهش حاضر نشان داد که ۵۱/۲ درصد از اساتید با کاسته شدن از امکان ارزیابی دانشجو توسط استاد در دروس با اساتید مشترک موافق بودند. لذا با توجه به اهمیت موضوع، یکی از دیگر جنبه‌های منفی تعدد اساتید در ارائه‌ی دروس را می‌توان کاسته شدن از شانس انجام ارزیابی دانشجو از سوی اساتید نام برد.

در مطالعه‌ی حاضر ۶۸/۳ درصد از اساتید اذعان نمودند، دروس با اساتید مشترک منجر به افزایش حجم غیر ضروری مطالب می‌گردد. همچنین ۴۶/۳ درصد آنان بیان کردند که ارائه‌ی مطالب تکراری در دروس با اساتید مشترک افزایش می‌یابد که این موارد را می‌توان از دیگر نقاط ضعف دروس با اساتید مشترک بشمار آورد. یکی از دلایل ارائه‌ی مطالب تکراری و افزایش غیر ضروری حجم مطالب، عدم اطلاع و اطمینان هر یک از اساتید از مطالب ارائه شده از سوی دیگر مدرسین می‌باشد. عامل اخیر مسلماً موجب کاهش کیفیت تدریس و همچنین اتلاف وقت و سرمایه خواهد شد.

قاشمرد و همکاران طی مطالعه‌ی در دانشگاه علوم پزشکی بوشهر به بررسی دیدگاه استادان و دانشجویان در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب پرداختند. با توجه به یافته‌ها، اساتید معتقد بودند که ارایه‌ی مطالب جدید و داشتن برنامه ریزی منظم جهت ارائه‌ی دروس بعنوان مهم‌ترین ویژگی‌های یک استاد خوب می‌باشد در حالی که به عقیده دانشجویان، تسلط استاد در درس، صداقت در رفتار و گفتار، ارایه‌ی جذاب مطالب درسی و داشتن برنامه ریزی منظم جهت ارائه‌ی

میزان روابط دوستانه بین استاد و دانشجو در دروس با اساتید مشترک کاهش می‌یابد. از آنجا که یکی از موضوعات و مهارت‌های ضمن تدریس، برقراری ارتباط صحیح و دوستانه بین استاد و دانشجو است، چنانچه این رابطه به خوبی برقرار نشود، احتمال افت کیفیت تدریس و عدم دسترسی مطلوب به اهداف آموزشی افزایش می‌یابد. این پیش بینی تا حد زیادی مطابق با نتایج مطالعاتی است که در آن محققان اظهار کرده‌اند که عوامل موثر بر اثربخشی تدریس در دانشگاه‌ها (مانند رابطه‌ی محترمانه، ارائه‌ی مشاوره و انجام راهنمایی و غیره) تابعی از روابط بین استاد و دانشجو است و دستیابی به سطح قابل قبولی از آن تنها از طریق برقراری رابطه‌ی قوی و مطلوب بین این دو میسر می‌گردد (۱۸-۱۹). بنابراین موضوع ارائه‌ی درس توسط چند استاد و کوتاه شدن زمان رابطه‌ی استاد و دانشجو در دروس مشترک می‌تواند به احتمال قریب به یقین موجب کاسته شدن از شانس برقراری ارتباطی موثر و در ادامه کاسته شدن از احتمال دستیابی به آموزشی موفق (به دلیل کم بودن تعداد جلسات هر مدرس) شود. نتایج تحقیقات نشان داده است که برقراری ارتباط محترمانه دانشجو با استاد باعث افزایش اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری در او می‌گردد؛ چرا که توانایی برقراری ارتباط مؤثر یکی از شاخص‌های مهم تدریس اثربخش است و می‌تواند تابعی از ویژگی‌های شخصیتی و علمی استاد باشد (۲۰).

مطالعات محققین دیگر نیز نشان داد در حیطه‌ی توانایی ارتباط دانشجو با استاد، آمادگی استاد برای رفع اشکالات دانشجویان و راحت بودن دانشجو در ارتباط با استاد و طرح موضوعات بعنوان ویژگی مهم یک استاد خوب مطرح می‌باشد. در این راستا مطالعات انجام شده نشان داد ارتباط مثبت و محترمانه اساتید با دانشجویان، توجه به تفاوت‌های فردی و تماس‌های مداوم دانشجو با استاد و برعکس، می‌تواند منجر به بهبود فرآیند آموزشی شود (۱۲). همچنین در مطالعه‌ی دیگری آمده است که هر چه ارتباط دانشجویان با اساتید

بیشتر از جنبه‌های مختلف مانند حجم شرکت کنندگان به اجرا در آید.

نتیجه گیری

نتایج مطالعه‌ی حاضر نشان داد که آموزش دروس تئوری در دانشگاه‌ها بصورت اساتید مشترک علی‌رغم برخی ویژگی‌های مثبت مانند افزایش تنوع و جذابیت درس، و بهبود رعایت سرفصل مطالب درسی با برخی ویژگی‌های منفی مثل افزایش حجم غیر ضروری مطالب درسی، افزایش ارائه‌ی مطالب تکراری، کاهش توالی منطقی مطالب درسی، کاسته شدن از امکان ارزیابی دانشجوی (پرسش یا آزمون) توسط استاد، دشواری در دسترسی دانشجویان به اساتید همراه است. لذا پیشنهاد می‌شود جهت تمرکز بیشتر دانشجویان و اساتید روی درس ارائه شده از تعدد بیش از اندازه اساتید برای ارائه‌ی یک عنوان درسی خودداری شده و یا در راستای بهبود ارائه‌ی دروس، هماهنگی بین اساتیدی که یک درس را به صورت مشترک ارائه می‌دهند افزایش یابد.

تقدیر و تشکر

این مقاله بخشی از طرح تحقیقاتی مصوب معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بابل (طرح شماره ۹۲۳۶۳۴۰) می‌باشد. لذا بدین وسیله از آن معاونت به پاس حمایت مالی از انجام طرح، از تمامی اساتید محترم دانشگاه که با پاسخ صادقانه به سوالات پژوهش، ما را در انجام این تحقیق یاری نمودند، و همچنین سرکار خانم زهرا گرایلی که در پردازش آماری داده‌ها ما را یاری نمودند، تشکر می‌نماییم.

References

1- Rafiei N, Davari F. The role of human resources management on enhancing the teaching

دروس، از ویژگی‌های بسیار مهم اساتید محسوب می‌شوند (۲۲). Markert نیز در مطالعه‌ی خود ویژگی‌هایی مانند سازماندهی مطالب، شیوایی کلام، داشتن طرح درس را از ویژگی‌های بسیار مهم برای یک مدرس کارآمد برشمرد (۲۳). یافته‌های حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که تعدد اساتید بدلیل تضعیف نظم در برگزاری کلاس‌ها و همچنین کاهش توالی منطقی مطالب درسی با اثرات احتمالاً مخربی بر کیفیت آموزش همراه است.

همان‌طور که در تحلیل‌های آماری یافته‌ها دیده می‌شود مقایسه نظرات در خصوص جنس و مرتبه‌های علمی فاقد تفاوت معنی دار آماری بود اما از نظر اساتید با مرتبه‌های علمی دانشیار و استاد جنبه‌های مثبت تعدد اساتید بیش از جنبه‌های منفی گزارش شده است. در مطالعه‌ی میر و همکاران که با هدف بررسی رضایت‌مندی دانشجویان از آموزش توسط گروه استادان (اساتید متعدد برای یک درس) انجام پذیرفت، تفاوت معنی داری بین نظرات دختران و پسران مشاهده نشد (۶). به عبارتی دانشجویان دختر و پسر همانند اساتید مرد و زن تفاوت معنی داری را در جنبه‌های مثبت و منفی تعدد اساتید قایل نبودند.

در خاتمه شایان ذکر است که از نقاط قوت این بررسی می‌توان به تحقیق پیرامون یکی از پدیده‌های اثر گذار و کمتر بررسی شده در پژوهش‌های حوزه آموزش پزشکی اشاره کرد و از نقاط ضعف آن نیز می‌توان به محدودیت در حجم نمونه، شیوه‌ی غیر تصادفی جمع آوری داده‌ها، و همچنین بهره گیری از ابزاری محقق ساخته نام برد. از این رو توصیه می‌گردد با توجه به اهمیت موضوع، مطالعاتی از این دست با گستردگی

skills of faculty members. *Mater Sociomed.* 2015;27(1):35-38.

2- Shirani Bidabadi N, Nasr Isfahani A,

- Rouhollahi A, Khalili R. Effective Teaching Methods in Higher Education: Requirements and Barriers. *J Adv Med Educ Prof*. 2016; 4(4):170-178.
- 3- Nadirkhanlou S. Commercialization of Science: Critical Considerations. *Rahyaft*. 2017; 64: 34-44. [Persian]
- 4- Trickey H, Thomson G, Grant A, Sanders J, Mann M, Murphy S, Paranjothy S. A realist review of one-to-one breastfeeding peer support experiments conducted in developed country settings. *Matern Child Nutr*. 2018;14(1): 1-20.
- 5- Lim D. Quality assurance in higher education: A study of developing countries. *Routledge*; 2018.
- 6- Mir H, Parsian H, Jahanian I, Shabestani-Monfared A, Shirkhani-Kelagari Z, Halalkhor S. Evaluation of Student's Satisfaction with Team Teaching in Babol University of Medical Sciences, Iran, in 2011-2012. *Strides Dev Med Educ*. 2015; 12 (1): 90-97. [Persian]
- 7- Tirgar A, Kazemi F, Babazadeh S, Aghalari Z, Gholinia-Ahangar H. Assessing the Students' Viewpoint about teaching a course by several lecturer in Babol University of Medical Sciences. *rme*. 2018; 10 (1):38-30. [Persian]
- 8- Schilling K, Applegate R. Best methods for evaluating educational impact: a comparison of the efficacy of commonly used measures of library instruction. *J Med Libr Assoc*. 2012;100(4):258-269.
- 9- Xu X, Posadzki PP, Lee GE, Car J, Smith HE. Digital Education for Health Professions in the Field of Dermatology: A Systematic Review by Digital Health Education Collaboration. *Acta Derm Venereol*. 2019; 99(2):133-138.
- 10- Leisnert L, Redmo Emanuelsson I, Papia E, Ericson D. Evaluation of an outreach education model over five years: Perception of dental students and their outreach clinical mentors. *Eur J Dent Educ*. 2017 May;21(2):113-120.
- 11- Alfuqaha OA, Alkawareek MY, Alsharah HS. Self-evaluation and professional status as predictors of burnout among nurses in Jordan. *PLoS One*. 2019;14(3):e0213935.
- 12- Merghati khoii E A, RImaz S, Zarei F, dastoorpour M. Exploring the teaching and learning approaches from the viewpoint of postgraduate Students and their lecturers. *Iran J Health Educ Health Promot*. 2013; 1 (3):67-82. [Persian]
- 13- Snyder FJ, Vuchinich S, Acock A, Washburn IJ, Flay BR. Improving elementary school quality through the use of a social-emotional and character development program: a matched-pair, cluster-randomized, controlled trial in Hawai'i. *J Sch Health*. 2012;82(1):11-20.
- 14- Khademi Z, Imani E, Naghizadeh F, Askarnia M, Hajizadeh N. Nursing student's view point about characteristics of ideal clinical instructor. *J Urmia Nurs Midwifery Fac*. 2010;8(2):61-8. [Persian]

- 15- Blazar D, Kraft MA. Teacher and Teaching Effects on Students' Attitudes and Behaviors. *Educ Eval Policy Anal.* 2017;39(1):146-170.
- 16- Vakili M M, Nourian A A, Mousavi Nasab S N. Characteristics of a Good Teacher from the Point of View of Student and Teaching Staff in Zanjan University of Medical Sciences – 2004. *J Med Educ Dev.* 2009; 1 (1):17-28. [Persian]
- 17- Haghdoost A A, Rafiei H, Raeisvandi A, Kazemzadeh Y. Satisfaction of Postgraduate Students of Kerman University of Medical Sciences, Iran, with their Training Program and Campus Facilities. *Strides Dev Med Educ.* 2015; 12 (2):355-365. [Persian]
- 18- Zohoor AR, Eslaminejad T. Indicators of effective teaching from the viewpoint of Kerman University of Medical Sciences students. *Payesh.* 2002; 1 (4):5-13. [Persian]
- 19- Maleki F, Talaei MH, Moghadam SRM, Shadigo S, Taghinejad H, Mirzaei A. Investigating the Influence of Teachers' Characteristics on the Teacher-Student Relations from Students' Perspective at Ilam University of Medical Sciences. *J Clin Diagn Res.* 2017;11(6):JC04-JC08.
- 20- Hagenauer G, Volet SE. Teacher-student relationship at university: an important yet under-researched field. *Oxf Rev Educ.* 2014;40(3):370-388.
- 21- Chan SW, Ismail Z, Sumintono B. A Framework for Assessing High School Students' Statistical Reasoning. *PLoS One.* 2016;11(11):e0163846.
- 22- Gashmard R, Moatamed N, Vahedparast H. Faculty Members' and Students' Veiwpoints on Characteristics of a Good University Teacher in Boushehr University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2011; 11(1): 48-57. [Persian]
- 23- Markert RJ. What makes a good teacher? Lessons from teaching medical students. *Acad Med.* 2001; 76(8): 809-10.